

รายงานสรุปการอบรม/สัมมนา/พัฒนาความรู้/ประชุมเชิงปฏิบัติการ/และเป็นวิทยากร
กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

*****

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ นางสาวพิชชากร นามสกุล สุทธานุกุล
ตำแหน่ง นักสำรวจดินปฏิบัติการ กลุ่ม นโยบายและวางแผนการใช้ที่ดิน
หลักสูตร/หัวข้อเรื่องอบรม/สัมมนา
การพัฒนาผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-Training) หลักสูตร “ปฐพีวิทยาพื้นฐานและการประยุกต์ใช้
ข้อมูลดินรุ่น ๒/๒๕๖๕ (เฉพาะตำแหน่ง)”
สถานที่อบรม/สัมมนา/พัฒนาความรู้
อบรมออนไลน์ ผ่าน URL: <http://lddetraining.ddd.go.th/>
หน่วยงานที่จัดฝึกอบรม/สัมมนา/พัฒนาความรู้
กองการเจ้าหน้าที่ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กองสำรวจดินและวิจัยทรัพยากรดิน กรม
พัฒนาที่ดิน
ตั้งแต่วันที่ ๒๗ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ถึงวันที่ ๒๘ เดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๕
เพื่อ อบรม สัมมนา อื่นๆ ระบุ.....

ส่วนที่ 2 สิ่งที่ได้รับจากการอบรม/สัมมนา/พัฒนาความรู้

2.1 รายงานสรุปเนื้อหาสาระสำคัญในการอบรม/สัมมนา/พัฒนาความรู้

ดิน คือวัฏธรรรมชาติที่เกิดขึ้นจากการผุพังสลายตัวของหินและแร่ กับอินทรีย์วัตถุที่ได้จากการย่อยสลาย
ซากพืชซากสัตว์ ผสมคลุกเคล้าจนเป็นเนื้อเดียวกัน มีลักษณะร่วน เกิดขึ้นปกคลุมผิวโลก มีความสำคัญต่อ
สิ่งมีชีวิตต่างๆ บนโลก เป็นแหล่งที่มาของปัจจัย ๔

องค์ประกอบโดยทั่วไปของดิน ได้แก่

- ๑.อินทรีย์วัตถุ ส่วนที่เป็นของแข็ง ที่เกิดจากการผุพังสลายตัวของหินและแร่ เป็นตัวกำหนดลักษณะของ
เนื้อดิน (~๔๕%)
- ๒.อินทรีย์วัตถุ เศษซากพืชซากสัตว์ เป็นแหล่งธาตุอาหาร และแหล่งพลังงานของสิ่งมีชีวิตในดิน (~๕%)
- ๓.น้ำ ของเหลวที่ช่วยในการสลายตัวของหินและแร่ การละลายและการเคลื่อนย้ายของธาตุอาหาร และ
ช่วยควบคุมอุณหภูมิดิน (~๒๕%)
- ๔.อากาศ ก๊าซที่พบมาก เช่น ไนโตรเจน ออกซิเจน และคาร์บอน (~๒๕%)

ปัจจัยในการสร้างตัวของดิน ได้แก่

- ๑.สภาพภูมิอากาศ อิทธิพลของฝน ลม แสง และอุณหภูมิ จะส่งผลต่อสลายตัวของหินและแร่
- ๒.สภาพภูมิประเทศ ความสูงต่ำและความลาดชันของพื้นที่มีผลต่อทิศทาง การไหลของน้ำ การ
เคลื่อนย้ายทับถมของตะกอน ความลึกและการเกิดขึ้นของดิน
- ๓.วัตถุต้นกำเนิดดิน มีอิทธิพลต่อสีดิน เนื้อดิน และปริมาณธาตุอาหาร
- ๔.สิ่งมีชีวิต การทำกิจกรรมของ จุลินทรีย์ดิน พืช สัตว์ และมนุษย์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของดิน
- ๕.เวลา ระยะเวลาในการสร้างตัวของดิน ซึ่งส่งผลต่อสมบัติบางประการและการพัฒนาการของดิน เช่น สี
ดินและความลึกของดิน

สมบัติของดิน ได้แก่

๑. สมบัติทางกายภาพ เป็นสมบัติที่สามารถสังเกตได้จากลักษณะภายนอก เช่น เนื้อดิน โครงสร้างดิน และสีดิน
๒. สมบัติทางเคมี เป็นสมบัติที่เกี่ยวข้องกับการเกิดปฏิกิริยาทางเคมีและองค์ประกอบทางเคมี ลักษณะการดูดยึด การแลกเปลี่ยนแร่ธาตุและปฏิกิริยาเคมีต่างๆ ได้แก่ pH CEC และปริมาณธาตุอาหารในดิน
๓. สมบัติทางแร่ ได้แก่ รูปลึก ความแข็ง สี สีมงละเอียดย ความวาว การให้แสงผ่าน และความหนาแน่น
๔. สมบัติทางชีวภาพ จะพิจารณาสิ่งมีชีวิต ทั้งพืช สัตว์ และจุลินทรีย์ ในลักษณะของหน่วยที่ต้องใช้พลังงานและเกิดปฏิกิริยา

ทรัพยากรดินของประเทศไทย สามารถจำแนกลักษณะภูมิประเทศได้ ดังนี้

๑. ที่ราบลุ่มน้ำทะเลท่วมถึง(ชะวากทะเล) พบบริเวณปากแม่น้ำ เกิดจากตะกอนน้ำทะเล เป็นดินเค็มชายทะเล บางบริเวณพบชั้นกรวดก้ำมะถัน หากปล่อยให้ดินแห้งจะแปรสภาพเป็นดินเปรี้ยว
๒. ที่ราบน้ำทะเลท่วมถึงในอดีต ดินในบริเวณนี้ส่วนใหญ่เกิดจากตะกอนน้ำกร่อย มีลักษณะเด่น ๒ ลักษณะ คือ ดินเหนียวที่มีการระบายน้ำเลว และดินเปรี้ยวที่มีชั้นกรวดก้ำมะถัน
๓. หาดทรายและสันทราย จำแนกออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ สันทรายใหม่และสันทรายเก่า โดยดินบริเวณสันทรายใหม่จะเป็นดินทรายจัดลึกมาก ส่วนดินบริเวณสันทรายเก่าบางบริเวณพบชั้นดานอินทรีย์เชื่อมแข็ง ซึ่งขัดขวางการซึมน้ำของรากพืช
๔. ที่ราบลุ่มน้ำทะเลเค็มท่วมถึง ส่วนใหญ่เป็นดินเปรี้ยว เกิดจากตะกอนน้ำกร่อยหรือน้ำทะเล พบสารประกอบกำมะถันและจุดประสีเหลืองฟางข้าวของแร่จาโรไซด์
๕. ที่ลุ่มหลังสันทรายต่ำ พบดินอินทรีย์หรือดินพรุ ดินบนเป็นเศษชิ้นส่วนของพืชสะสมหนา เป็นกรดจัดมาก มีน้ำท่วมขังตลอดปี เมื่อแห้งจะเกิดการยุบตัว ไม่เหมาะสมต่อการทำการเกษตร
๖. ที่ลุ่มหลังสันดินริมน้ำ มักเป็นดินเหนียวลึกมาก ดินมีรอยไถล และหน้าดินแตกในฤดูแล้ง เกิดจากตะกอนลำน้ำที่มีอายุน้อย
๗. ที่ราบตะกอนน้ำพา (ตะพักลำน้ำระดับต่ำ) เกิดจากตะกอนน้ำจืด ส่วนใหญ่มีเนื้อดินเป็นดินเหนียวลึกมาก หรือดินร่วนละเอียด บางบริเวณของภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบดินเค็ม เนื่องจากการละลายของหินเกลือหรือจากน้ำใต้ดินที่มีเกลือละลายอยู่
๘. ตะพักลำน้ำระดับสูงหรือที่ราบลูกฟูก เป็นเนินลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย พบดินได้หลากหลายลักษณะ ตั้งแต่ดินต้นถึงก้นหินหรือเศษหิน จนถึงดินเหนียวลึกถึงลึกมาก
๙. เนินตะกอนน้ำพารูปพัด ดินเกิดจากการพัดพาของตะกอนน้ำมาทับถมลักษณะคล้ายรูปพัด มักเป็นดินร่วนหรือดินทรายแป้งละเอียด
๑๐. สันดินริมน้ำ ส่วนใหญ่เป็นดินร่วนหยาบลึกมาก หรือดินทรายที่มีการสลับชั้นของเนื้อดินต่างๆ เนื่องจากการทับถมเป็นประจำของตะกอนน้ำพา มักเกิดขนานกับแม่น้ำเป็นแนวแคบ ๆ
๑๑. พื้นที่เกือบราบ พบดินหลากหลายลักษณะ เช่น ดินทรายหนา ดินร่วนหยาบ ดินร่วนละเอียด ดินต้นถึงชั้นลูกรัง
๑๒. เนินเขาและภูเขา ดินในบริเวณนี้จะมีลักษณะแตกต่างกันตามลักษณะหินต้นกำเนิด
ภาคใต้ พบการสลายตัวของหินปูนร่วมกับหินดินดาน หินทราย หินดินดาน และหินแกรนิต
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบการสลายตัวจากหินดินดาน หินบะซอลต์ หินแกรนิต การสะสมตัวของมาร์ล
ภาคเหนือ พบการสลายตัวจากหินดินดาน หินบะซอลต์ และแอนดีไซต์
ภาคกลาง พบการสลายตัวจากหินทราย หินแปร หินดินดาน และหินอัคนี
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบการสลายตัวจากหินทราย หินทรายแป้งเนื้อปูน หินดินดาน หินแกรนิต หินบะซอลต์ หินปูนร่วมกับหินดินดาน

ดินปัญหาที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติของประเทศไทย

ภาคใต้ ได้แก่ ดินต้น ๕.๒๒% ดินเค็มชายทะเล ๓.๔๔% ดินเปรี้ยวจัด ๓.๐๔% ดินทรายจัด ๒.๑๘% และดินอินทรีย์ ๐.๗๘%

ภาคตะวันออก ได้แก่ ดินต้น ๒๓.๘๓% ดินเปรี้ยวจัด ๘.๒๖% ดินทรายจัด ๔.๖๔% และดินเค็มชายทะเล ๐.๗๖%

ภาคเหนือ ได้แก่ ดินต้น ๑๑.๔๓% และดินทรายจัด ๔.๖๔%

ภาคกลาง ได้แก่ ดินต้น ๗.๖๓% ดินเปรี้ยวจัด ๗.๓๕% ดินทราย ๒.๓๒% และดินเค็มชายทะเล ๐.๖๔%

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ดินต้น ๑๔.๗๗% ดินทรายจัด ๘.๑๘% และดินเค็มบก ๒.๐๗%

แอปพลิเคชันระบบสารสนเทศเชิงพื้นที่ เพื่อวางแผนการใช้ที่ดินเกษตรกรรมรายแปลง

เป็นแอปพลิเคชันที่ช่วยให้เกษตรกร สามารถตรวจสอบข้อมูลดิน ความเหมาะสมของดินในการปลูกพืช ข้อมูลแหล่งน้ำ ข้อมูลการใช้ที่ดิน บริเวณตำแหน่งพื้นที่ที่ต้องการเพาะปลูก สามารถวาดแปลงและบริหารจัดการข้อมูลแปลงได้ด้วยตนเอง ทำให้ทราบถึงข้อมูลประจำแปลงนั้นๆ ตั้งแต่เริ่มปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว เพื่อนำมาใช้วางแผนการใช้ที่ดินได้อย่างเหมาะสม สามารถคำนวณต้นทุนการผลิต และคาดการณ์ผลผลิตประจำแปลง รายรับ-รายจ่าย ผลกำไรขาดทุน และสรุปข้อมูลให้เกษตรกรเป็นรายแปลง โดยเกษตรกรสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการเพาะปลูกในพื้นที่หรือต้องการปรับเปลี่ยนพืชเป็นชนิดอื่นๆ ได้ เพื่อเป็นทางเลือกการเพาะปลูกให้เหมาะสมกับดิน

การอ่านและการใช้แผนที่ดิน

แผนที่ดิน คือ แผนที่ที่ประกอบไปด้วยหน่วยแผนที่ดิน ของดินชนิดต่าง ๆ องค์ประกอบของแผนที่ดิน ได้แก่ ๑.ชื่อแผนที่ ๒.มาตราส่วนของแผนที่ ๓.ขอบระวางแผนที่ ๔.สัญลักษณ์ ๕.ทิศ

หน่วยแผนที่ดิน คือ หน่วยของดินชนิดต่างๆ ที่ได้จากการจำแนกตามระบบอนุกรมวิธานดิน ซึ่งปรากฏอยู่บนแผนที่ดิน มีขอบเขตชัดเจน หน่วยที่ดินที่ใช้กันในปัจจุบัน ได้แก่ ๑.ชุดดินคือหน่วยจำแนกดินชั้นต่ำสุดในระบบอนุกรมวิธานดิน ๒.ดินคล้าย คือหน่วยแผนที่ดินที่มีลักษณะและสมบัติของดินแตกต่างจากชุดดินที่เคยกำหนดไว้แล้ว แต่เนื้อที่ที่สำรวจพบมีน้อยกว่าที่กำหนดไว้ ๓.ประเภทดิน คือ หน่วยที่ดินที่แบ่งย่อยออกจากชุดดินและดินคล้าย

ชนิดของหน่วยแผนที่ดิน ๑.หน่วยเดี่ยว(Nok) ๒.หน่วยสัมพันธ(Li/Ws) ๓.หน่วยเชิงซ้อน(Msk-Msk-gm) ๔.หน่วยศักร์เสมอ(Ba&Plt)

การอ่านหน่วยแผนที่ดิน กรณีชุดดิน Dr-sIA หมายถึง ชุดดินดอนไร้ มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน ๐-๒% และกรณีดินคล้ายชุดดิน Dr-col-sIB หมายถึง ดินดอนไร้ที่เป็นดินเป็นดินร่วนหยาบมีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน ๒-๕%

การตรวจสอบดินและการใช้ข้อมูลดิน

สัณฐานวิทยาสนามของดิน คือลักษณะเด่นของดินที่สามารถสังเกตและทดสอบได้ สู่ถึงความสัมพันธ์ของของดินกับสภาพแวดล้อม ใช้เป็นเกณฑ์ในการจำแนกและทำแผนที่ ตลอดจนสามารถนำไปจำแนกศักยภาพของดินเพื่อการใช้ที่ดินที่ถูกต้องและเหมาะสม

การตรวจสอบสัณฐานวิทยาสนามของดินในภาคสนาม ตรวจสอบได้จาก

๑.สีดิน	๒.เนื้อดิน	๓.โครงสร้าง
๔.การยึดตัว	๕.รากพืช	๖.ช่องว่าง
๗.ชั้นดิน	๘.สมบัติและองค์ประกอบอื่นๆ	๙.ข้อมูลสภาพแวดล้อม

